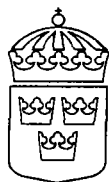

Socialförsäkringsutskottets yttrande

1993/94:SfU7y

Kompletteringspropositionen

1993/94
SfU7y

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 3 maj 1994 berett socialförsäkringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1993/94:150 (kompletteringspropositionen) jämte motioner såvitt propositionen och motionerna berör utskottets beredningsområde.

De delar av propositionen som rör socialförsäkringsutskottets beredningsområde och som utskottet yttrar sig över är

- bilaga 1 avsnitt 8.3
- bilaga 5 (Socialdepartementet) avsnitten 4 Förtidspensioner och 5 Allmänna försäkringskassor
- bilaga 8 (Utbildningsdepartementet) avsnitt E. Studiestöd
- bilaga 11 (Kulturdepartementet) avsnitt 2 Invandring m.m.

I anslutning härtill yttrar sig utskottet över motionerna 1993/94:Fi31 av Harriet Colliander m.fl. (nyd) yrkandena 10 och 11, 16, 25–27 och 46, 1993/94:Fi32 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 46, 1993/94:Fi42 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. (s) yrkandena 14 och 17–19, 1993/94:Fi55 yrkande 2 av Birgitta Dahl m.fl. (s) och 1993/94:Sf507 av Lena Öhrsvik (s) och Hans Dau (m).

Utskottet överlämnar motion Sf507 till finansutskottet.

Bilaga 1 avsnitt 8.3

Under detta avsnitt redovisar regeringen vissa strukturella reformer som genomförts inom socialförsäkringarna samt vilka reformer som man avser att genomföra. Målet för förändringarna inom de offentliga utgiftssystemen är att skapa en väl fungerande ekonomi och lägga grunden för en uthållig tillväxt och välfärd. Inom sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna har betydande förändringar genomförts. Arbetslinjen förstärks och investeringar i bättre arbetsmiljö samt andra förebyggande åtgärder blir mera attraktiva för såväl arbetsgivare som arbetstagar. Införandet av en karensdag tillsammans med övriga ändringar av ersättningsnivåerna, samt en viss inverkan av lågkonjunkturen, har haft en märkbar effekt på frånvaron. I propositionen anges att vikten av strukturella reformer inom socialförsäkringarna belyses av att sjukförsäkringen förstärkts med ca 5 miljarder kronor mellan 1991 och 1993 bl.a. som en följd av reducerade sjuktal. Ett viktigt inslag i det

fortsatta reformarbetet avseende socialförsäkringarna utgörs enligt propositionen av den översyn av sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna som regeringen och Socialdemokraterna hösten 1992 kom överens om. Inom ramen för detta arbete ses villkoren för förtidspensioneringen över. Vidare pågår inom regeringskansliet ett arbete i syfte att finna åtgärder för att höja den genomsnittliga pensionsåldern. Avsikten med denna översyn är att förstärka arbetslinjen, bidra till att sanera de offentliga finanserna samt förbättra förutsättningarna för en god tillväxt i ekonomin. I propositionen erinras också om att Pensionsarbetsgruppen lagt fram sitt betänkande Reformerat pensionssystem vari föreslås en genomgripande förändring av det allmänna pensionssystemet. Syftet är att göra systemet mer följsamt såväl mot samhällsekonomin som i förhållande till demografiska förändringar såsom förändringar i den förväntade livslängden.

I motion Fi31 av Harriet Colliander m.fl. (nyd) anför motionärerna att socialförsäkringssystem bör vara just försäkringssystem, dvs. system där premierna kan täcka försäkringskostnaderna. Samtliga socialförsäkrings- och trygghetssystem behöver enligt motionärerna revideras i grunden om Sverige skall kunna repa sig ekonomiskt. I yrkande 10 begärs ett tillkännagivande härom. I motionen föreslås att en oberoende arbetsgrupp tillsätts med uppgift att arbeta fram förslag till förändringar och revideringar av de befintliga trygghetssystemen. Arbetsgruppen skall arbeta efter vissa angivna principer. Bl.a. skall alla medborgare garanteras en grundtrygghet, och trygghetssystem ovanför denna nivå skall inte vara en angelägenhet för staten. Arbetsgruppen bör vara klar med sitt arbete senast vid årsskiftet 1994/95. Motionärerna begär i yrkande 11 ett tillkännagivande om att en arbetsgrupp tillsätts med uppgift att arbeta fram ett förslag till ett nytt socialförsäkringssystem. I yrkande 46 begärs ett tillkännagivande om att basbeloppet inte enbart skall återspegla prisutvecklingen utan även den reella standardutvecklingen i samhället. Detta möjliggörs enligt motionärerna genom att eventuella förändringar i basbeloppet tar hänsyn till såväl bruttonationalinkomsten som inflationen.

Utskottet delar regeringens uppfattning om att strukturella reformer på socialförsäkringens område bidrar till att skapa en väl fungerande ekonomi och en sanering av de offentliga finanserna.

I utskottets nyligen godkända betänkande SfU12 har utskottet framhållit att det finns anledning att sträva efter att på ett bättre sätt än vad som för närvarande gäller harmonisera olika delar av trygghetssystemen såväl finansiellt som materiellt. I betänkandet avstyrkte utskottet ett flertal motionsyrkanden om en reformering av socialförsäkringen med hänvisning till att frågorna ryms inom ramen för Sjuk- och arbetsskadeberedningens arbete och att denna beredning är parlamentariskt sammansatt, vilket ger möjlighet för de olika partiföreträdarna att i det löpande arbetet ta upp olika frågor som berörts i motionerna. Mot bakgrund härav anser utskottet att finansutskottet inte bör gå in på en närmare prövning av hur socialförsäkringarna bör utformas utan avstyrka bifall till motion Fi31 yrkandena 10, 11 och 46.

I Fi31 yrkande 16 begärs ett tillkännagivande om effektiva åtgärder mot bidragsfusk. I betänkande 1993/94:SfU2 begärde utskottet att regeringen skyndsamt skulle låta göra en kartläggning av i vilken omfattning det förekommer fusk med förmåner och bidrag av social karaktär. Regeringen borde enligt utskottet redovisa resultatet av kartläggningen för riksdagen och, beroende på vad kartläggningen utvisar, föreslå åtgärder för att komma till rätta med ett bidragsfusk. Regeringen har med anledning härav nyligen uppdragit åt Riksrevisionsverket (RRV) att kartlägga förekomsten av fusk med förmåner och bidrag av social karaktär. RRV skall därvid bl.a. göra en analys av vad som avses med fusk och de olika former av bidragsfusk som kan förekomma samt gränsdragningar till andra former av överutnyttjande inom framför allt socialförsäkringarna. RRV skall redovisa sitt uppdrag före utgången av år 1994.

Utskottet anser att resultatet av detta arbete skall avvaktas och föreslår att finansutskottet avstyrker bifall till motion Fi31 yrkande 16.

Bilaga 5 avsnitten 4 och 5 (Socialdepartementet)

Anslag till Förtidspensioner och Allmänna försäkringskassor

Riksdagen har under anslaget B 4 under femte huvudtiteln till Förtidspensioner för budgetåret 1994/95 anvisat 15 450 000 000 kr (prop. 1993/94:100 bil. 6, SfU12, rskr. 289). Riksdagen har vidare under anslaget F 2 anvisat medel till Allmänna försäkringskassor med 4 177 642 000 kr (prop. 1993/94:100 bil. 6, SfU23, rskr. 204).

I kompletteringspropositionen (prop. 1993/94:150) anger regeringen att antalet förtidspensionärer stigit kraftigt under de senaste åren. För att bryta denna trend pågår inom regeringskansliet ett beredningsarbete. I propositionen uppges att en interdepartemental arbetsgrupp som berett frågan inom kort kommer att lämna en rapport. Utgångspunkten för gruppens arbete är att beviljandet av förtidspension ofta är slutpunkten i en lång händelsekedja med långa och upprepade sjukperioder och rehabiliteringsförsök. Åtgärderna skall därför inte enbart inriktas på förtidspensioneringen utan även på tidiga åtgärder i sjukfallen inom sjukförsäkringen. Enligt propositionen krävs för att bryta utvecklingen inom förtidspensioneringen åtgärder för att göra regelsystemet för aktörerna inom socialförsäkringssystemet tydligare och för att förbättra det medicinska underlag som ligger till grund för beslut om sjukpenning och förtidspension. Arbetsgruppens förslag kommer att remissbehandlas i vanlig ordning. Enligt regeringens uppfattning är det motiverat att redan nu föreslå åtgärder i syfte att höja den faktiska pensionsåldern och minska utgifterna för förtidspensioneringen. I propositionen uppges att försäkringskassornas förtroendeläkare bör få utökade och delvis annorlunda arbetsuppgifter. Förtroendeläkarnas uppgift är främst att på grundval av den behandlande läkarens intyg klarlägga och förklara för tjänstemannen den försäkrades status och vid behov begära kompletterande uppgifter från den behandlande läkaren. I propositionen uppges att förtroendeläkarens arbetsinsats bör

utökas så att denne i mycket större utsträckning än hittills integreras i den ordinarie verksamheten samt att förtroendeläkaren ges reell möjlighet att medverka i tidiga skeden av bedömningen av rätt till sjukpenning samt inför prövning av förtidspension. För att förstärka förtroendeläkarens roll bör dennes arbetstid på försäkringskassan utökas så att den omfattar minst halvtid. Regeringen föreslår därför att försäkringskassorna tillförs 75 miljoner kronor för att kunna förstärka förtroendeläkarnas insatser. Medlen beräknas tillföra försäkringskassorna ca 300 halvtidsanställda förtroendeläkare. Regeringen förutsätter därvid att det antal läkare som finns i dag bibehålls, men att den genomsnittliga arbetstiden ökar kraftigt. Regeringen bedömer vidare att en förstärkning av förtroendeläkarnas roll innebär väsentligt minskade utgifter i socialförsäkringssystemet samt ett effektivare rehabiliteringsarbete. Enligt regeringen beräknas förslaget minska de totala utgifterna för förtidspensioneringen med 100 miljoner kronor varav 40 miljoner kronor inom folkpensioneringen och 60 miljoner kronor inom ATP. Regeringen föreslår i enlighet härmed att till anslaget Förtidspensioner för budgetåret 1994/95 skall anvisas ett belopp som är 40 miljoner kronor lägre än vad som tidigare anvisats av riksdagen.

Det ovan anförda innebär att till anslaget Allmänna försäkringskassor skall tillföras ytterligare 75 miljoner kronor. Till detta anslag föreslår regeringen också att försäkringskassorna tillförs 23 miljoner kronor som kopmpensation för administrationen av finansieringsbidraget för ungdomspraktikanter. Vidare bör enligt propositionen medel till försäkringskassornas Utvecklingsråd tillföras försäkringskassorna med 6 005 000 kr. I propositionen föreslås att riksdagen med ändring av beslutet avseende anslag till Allmänna försäkringskassor och med återkallande av förslaget i proposition 1993/94:148 i denna del (p. 16) anvisar ett ramanslag på 4 321 647 000 kr. Punkt 16 i proposition 1993/94:148 avser medel till försäkringskassornas administration av vårdnadsbidraget. I det nu beräknade beloppet ingår fortfarande kostnaderna för administrationen av detta nya bidrag.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens förslag till anslag. Utskottet vill dock i detta sammanhang erinra om att utskottet i betänkande SfU19, vari behandlas proposition 1993/94:205 med förslag om finansiell samordning mellan socialförsäkring, hälso- och sjukvård och socialtjänst, i anslutning till ett motionsyrkande om ett vidareutvecklat och bredare program för förebyggande och rehabiliterande insatser föreslagit ett tillkännagivande om att det behövs ett klagörande av arbetsgivarens rehabiliteringsansvar och att denna fråga bör utredas. Utskottet uttalar i övrigt att det skulle vara värdefullt om regeringen utformade ett samlat program för förebyggande och rehabiliterande insatser och föreslår att även detta ges regeringen till känna.

Riksdagen har för budgetåret 1994/95 under åttonde huvudtiteln anvisat till anslaget E 1. Centrala studiestödsnämnden m.m. ett ramanslag på 159 058 000 kr, till anslaget E 3. Studiehjälp m.m. ett förslagsanslag på 2 209 357 000 kr, till anslaget E 4. Studiemedel m.m. ett förslagsanslag på 6 631 000 000 kr, till anslaget E 5. Vuxenstudiestöd m.m. ett reservationsanslag på 1 084 500 000 kr och till anslaget E 8. Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa lärarutbildningar ett förslagsanslag på 57 000 000 kr (prop. 1993/94:100 bil. 9, SfU13, rskr. 281).

Extra utbildningsplatser

I kompletteringspropositionen föreslås att medel anslås för extra platser inom skolväsendet, folkbildningen och den högre utbildningen. Medel föreslås för 26 100 platser i ett tredje gymnasieår, 1 500 basårsplatser inom universitet och högskolor, 20 000 platser i sommaruniversitet, 20 000 platser i komvux, 8 000 platser med utbildningscheckar, 8 900 platser i folkhögskolan och 1 000 platser i en ny trainee-utbildning. De extra platserna föranleder en ytterligare kostnad för studiestöd på 2 890,905 miljoner kronor. Kostnaderna belastar anslaget Centrala studiestödsnämnden m.m. med 15 miljoner kronor, anslaget Studiehjälp m.m. med 176,175 miljoner kronor, anslaget Studiemedel m.m. med 96 miljoner kronor och anslaget Vuxenstudiestöd m.m. med 2 603,73 miljoner kronor.

I motion 1993/94:Fi42 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. (s) framhåller motionärerna att fler ungdomar måste få möjlighet att utbilda sig, och de lägger fram förslag om ytterligare 3 900 platser inom gymnasieskolan, ytterligare 3 500 platser i högskolan, ytterligare 500 platser i distansundervisning och ytterligare 20 000 platser inom komvux, varav 8 000 platser genom omvandling av platser med utbildningscheck. Motionärerna framhåller den yrkestekniska högskoleutbildningens (YTH) stora betydelse och vidhåller i yrkande 14 att särskilt vuxenstudiestöd bör kunna beviljas studerande i YTH-utbildningar. Motionärerna räknar som en följd härav med en kostnad för studiestöd som är 687 miljoner kronor högre än regeringens. Merkostnaden är 19 miljoner kronor under anslaget Studiehjälp m.m., 92 miljoner kronor under anslaget Studiemedel m.m. och 576 miljoner kronor under anslaget Vuxenstudiestöd m.m.

Också i motion 1993/94:Fi32 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vidhåller motionärerna sin inställning till de besparingar som nyligen beslutats när det gäller vuxenstudiestödet till viss högskoleutbildning. Enligt motionärerna bör stödet kvarstå i tidigare omfattning och i yrkande 46 begär de därför en höjning av anslaget Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa lärarutbildningar med 50 miljoner kronor.

Riksdagen har vid sin behandling av budgetpropositionen sparat 25 miljoner kronor på det särskilda vuxenstudiestödet vid viss yrkesteknisk högskoleutbildning genom att studerande som påbörjar utbildningen den 1 juli 1994 eller senare hänvisas till att finansiera sina studier med vanliga studiemedel. Bakgrunden är att undersökningar

har visat att de yrkestekniska utbildningarna ger den enskilde lika god ekonomisk utdelning som andra högskoleutbildningar. Även på anslaget till särskilt vuxenstudiestöd vid vissa lärarutbildningar har på motsvarande sätt en besparing gjorts.

Utskottet har vid sin behandling av budgetpropositionen uttryckt förståelse för de förslag till besparingar som regeringen lagt fram och har biträtt dessa. Utskottet har inte ändrat inställning i denna del. Finansutskottet bör därför enligt utskottets mening avstyrka motionerna Fi42 yrkande 14 och 17—19 och Fi32 yrkande 46.

I övrigt bör enligt utskottets mening beräkningen av kostnaden för studiestöd grundas på de förslag som regeringen lagt fram. Utskottet föreslår därför att finansutskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning i nu aktuella delar och avstyrker motionsyrkandena.

Information till svenska studerande utomlands

I kompletteringspropositionen anförs att antalet studerande utomlands har ökat kraftigt under senare år och att den som väljer att studera utomlands befinner sig i en utsatt och sårbar situation. En omständighet som bidrar till detta förhållande är bristen på kontakter med hemlandet. Enligt regeringens mening finns det därför anledning att från statens sida medverka till att de studerande ges en fortlöpande information om Sverige. Regeringen avser därför att ge Centrala studiestödsnämnden i uppdrag att närmare utreda på vilket sätt och i vilka former sådan information skall kunna förmedlas. Möjligheten att öka spridningen på marknaden av redan förekommande informationsmaterial genom t.ex. rabatter till de studerande bör därvid i första hand prövas. Det skall därefter ankomma på regeringen att närmare besluta i frågan. Regeringen föreslår att 6,3 miljoner kronor ställs till regeringens disposition för detta ändamål under anslaget Centrala studiestödsnämnden.

I motion 1993/94:Sf507 av Lena Öhrsvik och Hans Dau (s, m) från den allmänna motionstiden har motionärerna uppmärksammat detta problem och lagt fram förslag som i huvudsak överensstämmer med det förslag som regeringen nu lägger fram. Motionärerna föreslår att 10,5 miljoner kronor görs tillgängliga genom omdisponeringar inom den givna budgetramen och att Centrala studiestödsnämnden får i uppdrag att träffa avtal med ett lämpligt förlag om informationen till dessa grupper. Centrala studiestödsnämnden bör enligt motionärerna också få i uppdrag att utvärdera effekterna av satsade medel.

Utskottet delar regeringens och motionärernas syn på dessa frågor och biträder därför regeringens förslag. Härigenom tillgodoses i allt väsentligt motion Sf507.

Med den kostnad på 15 miljoner kronor som beräknats för administrationen av det utökade studiestödet uppgår härfter det tillkommande medelsbehovet under anslaget Centrala studiestödsnämnden till 21,3 miljoner kronor. Enligt utskottets mening bör finansutskottet tillstyrka regeringens förslag om en ytterligare medelsanvisning på detta belopp.

I kompletteringspropositionen framhålls att värnpliktiga som påbörjat sin högskolestudier före värnpliktstjänstgöringen på grund av skulduppräkningsen får en större återbetalning än andra grupper. Regeringen föreslår därför att ränta inte skall tas ut på studielån under tid då en låntagare fullgör värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst.

I motion 1993/94:Fi55 av Birgitta Dahl m.fl. (s) anförts att det visserligen finns skäl att överväga en räntesubventionering av studielån i sammanhang där den enskilde av olika skäl får minskade inkomster, men att dessa fall bör få en gemensam prövning i ett större sammanhang. I yrkande 2 hemställer motionärerna därför att regeringens förslag avslås.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning. Finansutskottet bör enligt utskottets mening tillstyrka regeringens förslag och avstyrka motion Fi55 yrkande 2.

Bilaga 11 (Kulturdepartementet)

Anslag till Ersättning till kommunerna för åtgärder för flyktingar m.m.

I budgetpropositionen (1993/94:100 bil. 12 Kulturdepartementet) föreslogs att under anslaget D 5. Ersättning till kommunerna för åtgärder för flyktingar m.m. skulle anvisas 7 632 141 000 kr för budgetåret 1994/95. I betänkande 1993/94:SfU14 föreslog utskottet en omfördelning av medlen. Utskottet ansåg att 810 000 000 kr som avsåg beräknade ersättningar till kommunerna för kostnaderna för kvotflyktingar skulle överflyttas från anslaget D 5 till anslaget D 4. Överföring av och andra åtgärder för flyktingar m.m. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag och anvisade 6 822 141 000 kr under anslaget D 5.

I kompletteringspropositionen anförts att utflyttningen av bosnier från förläggningar till kommuner hittills skett i den takt som förutsattes i budgetpropositionen, men att tecken finns på att anhöriginvandringen från Bosnien-Hercegovina inte kommer att bli så omfattande som tidigare antagits. Mot den bakgrunden skulle enligt en reviderad bedömning behovet av kommunplatser — med i övrigt oförändrade förutsättningar — minska till sammanlagt 87 000 personer för de båda budgetåren 1993/94 och 1994/95. Regeringen har emellertid den 14 april i år beslutat att barn och barnfamiljer som ansökt om uppehållstillstånd före den 1 januari 1993 och som inte fått ansökan slutligt prövad skall beviljas uppehållstillstånd om inte särskilda skäl talar emot detta. Beslutet bedöms enligt regeringen leda till att drygt 20 000 personer, varav nästan hälften barn, kommer att få permanent uppehållstillstånd. Det rör sig huvudsakligen om kosovoalbanierna vilka skall tas emot i kommunerna inom ramen för flyktingmottagandet. Enligt propositionen kommer mottagandet till allra största delen att ske under budgetåret 1994/95. Även regeringens vägledande beslut i mars i år om att ge permanent uppehållstillstånd till fyra somalier bedöms medföra att huvudparten av de drygt 1 700 somalier som i dag vistas

på flyktingförläggningar under de närmaste månaderna kommer att beviljas permanent uppehållstillstånd och skall tas emot i kommunerna. Med viss följdinvandring av anhöriga beräknar regeringen att det rör sig om totalt ca 2 400 somalier. Regeringen beräknar att de nämnda besluten kommer att leda till att det för budgetåret 1994/95 behövs ytterligare ca 5 000 kommunplatser utöver vad som angetts i budgetpropositionen. Anslagskonsekvenserna beräknas till ytterligare 500 miljoner kronor för ersättningar till kommunerna för budgetåret 1994/95. Beräkningarna avser ökade kostnader för schablonersättningar och även kostnader för handikappade och för barn utan egna vårdnadshavare. I propositionen anges att det även kan uppstå ett behov av att öka anslagsposten för extraordinära kostnader utöver vad som redan föreslagits i budgetpropositionen. Regeringens beslut om uppehållstillstånd bör, enligt propositionen, även leda till minskade förläggningskostnader och förkortade handläggningstider för de berörda asylsökandena. Även kostnader för verkställighet av avvisningsbeslut bortfaller för de berörda som annars skulle ha avvisats. Regeringen uppskattar att detta leder till minskade utgifter inom de berörda anslagen på 150 miljoner kronor. Nettoeffekten på statsbudgeten skulle således bli 350 miljoner kronor. Regeringen avstår emellertid från att föreslå någon neddragning på förläggningsanslaget eller några andra anslag, eftersom utvecklingen på dessa anslag är så osäker.

I motion 1993/94:Fi31 av Harriet Colliander m.fl. (nyd) anförs bl.a. att priserna måste pressas vid upphandling av bostäder och förläggningar, att en noggrann och kontinuerlig granskning av Statens invandrarverk bör göras, att flyktinghjälpen bör sättas in i de drabbades närområden och att en uppstramning av flyktingpolitiken snarast bör ske. I yrkande 25 begär motionärerna ett tillkännagivande härom. Motionärerna anser vidare att nedskärningar i anslaget till Ersättning till kommunerna för åtgärder för flyktingar m.m. bör göras genom att antalet beviljade asylansökningar begränsas och genom att schablonersättningen till kommunerna sänks med 20 %. De begär i yrkande 26 att riksdagen skall avslå förslaget om ett ökat anslag med 500 miljoner kronor.

Enligt utskottets mening torde regeringens beräkning av hur många ytterligare kommunplatser som behövs vara tilltagen i underkant. Med hänsyn till att möjligheten att göra säkra bedömningar av hur många flyktingar och anknytningsfall som kommer att vara föremål för kommunmottagande är begränsade, vill utskottet emellertid inte motsätta sig regeringens förslag till medelsanvisning.

Det anförda innebär att finansutskottet bör avstyrka bifall till motion Fi31 yrkande 26 om minskad medelsanvisning.

Utskottet vill i övrigt hänvisa till att kommittén med uppgift att göra en översyn av invandrarpolitiken samt invandrings- och flyktingpolitiken (dir. 1993:1) bl.a. skall göra överväganden om flyktingpolitiska insatser internationellt och belysa kostnaderna för stat och kommun samt invandringens samhällsekonomiska konsekvenser. Vad som anförts i motion Fi31 yrkande 25 om flyktingpolitiken berör områden

som ligger inom ramen för kommitténs uppdrag. Utskottet anser att resultatet av kommitténs arbete bör avvaktas och att finansutskottet bör avstyrka bifall till motion Fi31 yrkande 25.

Nedsättning av ekonomiskt bistånd

I den nya lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., som träder i kraft den 1 juli 1994, infördes på förslag av socialförsäkringsutskottet en bestämmelse i 11 § som klargör att staten har kostnadsansvaret för en utlänning som fått beslut om avvisning eller utvisning, även i de fall när en verkställighet drar ut på tiden (1993/94:SfU11, rskr. 1993/94:188). Utskottet förutsatte att regeringen skulle återkomma med förslag om åtgärder i den mån ekonomiska sanktionsmöjligheter skulle erfordras gentemot utlänningar som på annat sätt än genom att hålla sig undan försvårar verkställigheten av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut. Invandrarverket har i en skrivelse den 28 mars 1994 till regeringen framhållit att en absolut rätt till bistånd fram till det att utlänningen lämnat landet avsevärt kommer att försvåra verkställigheten av beslut om avvisning och utvisning. Invandrarverket pekar i skrivelsen på att det i 10 § nämnda lag finns möjligheter att sätta ned och under vissa förutsättningar dra in det ekonomiska biståndet för den som försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd. Verket anser att åtminstone samma sanktionsmöjligheter borde finnas gentemot den som inte medverkar till avvisning. Regeringen gör i kompletteringspropositionen den bedömningen att det är nödvändigt att någon form av ekonomiska sanktionsmöjligheter finns för det fall att en utlänning vägrar medverka till en åtgärd som är nödvändig för att verkställigheten av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut skall kunna genomföras. Som exempel nämns att sanktionsmöjligheter t.ex. kan vara nödvändiga om en utlänning vägrar medverka till att söka en passhandling som krävs för återresan. Regeringen föreslår att 10 § i lagen kompletteras med ett tredje stycke som innebär att bestämmelserna om nedsättning av bostadsersättning och dagersättning kan tillämpas även i dessa fall. Utskottet har ingen erinran häremot men föreslår att den nya bestämmelsen även bör hänvisa till första stycket i paragrafen varför orden "i andra stycket" bör strykas.

Tystnadsplikt

I proposition 1993/94:94 Mottagande av asylsökande m.m. föreslogs att driften av alla förläggningar skall vara öppen för entreprenad och att Invandrarverket aktivt skall arbeta för att öka inslaget av entreprenad. I propositionen angavs bl.a. att skyldigheten för personal hos privata entreprenörer att iakttä tystnadsplikt borde skrivas in i entreprenadavtalen. Mot bakgrund av att personalen på en förläggning endast i begränsad omfattning får del av integritetskänsliga uppgifter bedömde regeringen att sekretessfrågorna, åtminstone tills vidare, borde kunna lösas avtalsvägen. Utskottet uttalade emellertid i sitt av riksdagen godkända betänkande 1993/94:SfU11 med anledning av två motioner att det enligt utskottets mening är nödvändigt att tystnadsplikten för

privatanställda regleras i lag så att ett brott mot tystnadsplikten blir straffbelagt. Inte minst riskerna för flyktingspionage måste enligt utskottet tas på största allvar. Utskottet ansåg att regeringen snarast borde återkomma till riksdagen med ett förslag till en sådan lagreglering, och detta gav riksdagen som sin mening regeringen till känna.

I kompletteringspropositionen föreslås att en lagstadgad tystnadsplikt för privatanställd förlägningspersonal införs.

Utskottet ser med tillfredsställelse att regeringen skyndsamt lagt fram ett förslag om tystnadsplikt och föreslår att finansutskottet tillstyrker bifall till förslaget.

Övriga motionsyrkanden

I motion 1993/94:Fi31 av Harriet Colliander m.fl. (nyd) begärs i yrkande 27 ett tillkännagivande om att endast temporära uppehållstillstånd skall beviljas.

Riksdagen har nyligen beslutat att utöka möjligheten att bevilja tidsbegränsade uppehållstillstånd (prop. 1993/94:94, bet. 1993/94:SfU11, rskr. 188). Fr.o.m. den 1 juli 1994 är det enligt 2 kap. 4 a § utlänningslagen (1989:529) möjligt att bevilja en skyddssökande utlänning som bedöms ha ett tillfälligt behov av skydd här i landet ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. Ett sådant uppehållstillstånd förutsätter att den skyddssökande inte har rätt till asyl i Sverige enligt utlänningslagen. Den nya lagstiftningen är främst avsedd för skyddssökande som flyr undan konflikter och kriser som bedöms ha en kortare varaktighet. Därvid kan tillfälliga tillstånd även beviljas utlännings make eller maka samt barn under 20 år. Om ett barn under 20 år beviljats tillfälligt uppehållstillstånd kan även en förälder till barnet erhålla tillstånd. Utskottet vill även erinra om att det ligger inom den ovan nämnda kommitténs (dir. 1993:1) beredningsområde att ytterligare bereda frågan om vistelsetillstånd.

Utskottet anser inte att det finns anledning att införa en lagstiftning som endast ger utrymme för att bevilja temporära uppehållstillstånd, och utskottet föreslår att finansutskottet avstyrker bifall till motion 1993/94:Fi31 yrkande 27.

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Birgitta Dahl

I beslutet har deltagit: Birgitta Dahl (s), Börje Nilsson (s), Sigge Godin (fp), Lena Öhrsvik (s), Karin Israelsson (c), Nils-Olof Gustafsson (s), Hans Dau (m), Margareta Israelsson (s), Pontus Wiklund (kds), Arne Jansson (nyd), Maud Björnemalm (s) Gustaf von Essen (m), Bengt Lindqvist (s), Liselotte Wägö (m) och Chris Heister (m).

Från Vänsterpartiet, som inte företräds av någon ordinarie ledamot i utskottet, har suppleanten Berith Eriksson (v) närvarit vid den slutliga behandlingen av ärendet.

Avvikande meningar

Bilaga 5 (Socialdepartementet)

Arne Jansson (nyd) anför:

Försäkringssystem skall vara just försäkringssystem, dvs. system där premierna kan täcka försäkringskostnaderna. De flesta ekonomer är överens om att de nuvarande socialförsäkrings- och trygghetssystemen behöver revideras i grunden om Sverige skall kunna repa sig ekonomiskt. Även om Sverige nu står inför en konjunkturuppgång, kvarstår behovet av en kraftfull ekonomisk åtstramning i transfereringssystemen. I vår motion Fi31 föreslår vi att sådana grundläggande förändringar skall ske med varsamhet och omsorg. Vi anser vidare att en oberoende arbetsgrupp bör tillsättas med uppgift att arbeta fram förslag till förändringar och revideringar i systemen. Till grund för gruppens arbete bör ligga vissa principer. Bl.a. skall staten behandla alla medborgare lika och garantera medborgarna en ekonomisk grundtrygghet.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att finansutskottet tillstyrker bifall till motion Fi31 yrkandena 10 och 11.

En fråga som hänger samman med de nuvarande komplicerade försäkringssystemen är frågan om bidragsfusk och otillbörligt utnyttjande av systemen. En försiktig bedömning ger vid handen att ca 10 % av de fuskkänsligaste transfereringarna, eller ca 13 miljarder kronor, kan sparas genom upprättande av ett allmänt register för utdelade understöd och ersättningar. De kommande systemen bör för att fusk skall kunna undvikas göras enkla och lättöverskådliga. Utskottet föreslår att finansutskottet tillstyrker motion Fi31 yrkande 16.

Basbeloppet infördes för att garantera värdet på förmåner inom den allmänna försäkringen. Basbeloppet används dock numera som regulator inom många andra områden såsom sakförsäkring, privata avtal och kontakt. En viktig uppgift är att ompröva ett system där omfördelning av samhällets krympande resurser sker enligt föråldrade modeller.

BNP-utvecklingen i Sverige har under en längre tid varit negativ. Samtidigt får de vars inkomster är baserade på basbeloppsuppräknig en större andel av det totala utrymmet. En sådan fördelning orsakar en orättvis förskjutning av välfärden. En åtgärd som bekämpar både den okontrollerade inkomstförskjutningen och det automatiska inflationshöjandet vore att se till att basbeloppet inte enbart återspeglar prisutvecklingen utan även den reella standardutvecklingen i samhället. Detta kan göras genom att eventuella förändringar i basbeloppet görs med hänsyn till såväl förändringar i bruttonationalinkomsten som inflationen. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att finansutskottet bör tillstyrka bifall till motion Fi31 yrkande 46.

Bilaga 8 (Utbildningsdepartementet)

Birgitta Dahl, Börje Nilsson, Lena Öhrsvik, Nils-Olof Gustafsson, Margareta Israelsson, Maud Björnemalm och Bengt Lindqvist (alla s) anför:

De satsningar på utbildningsområdet som Socialdemokraterna föreslår i motion Fi42 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. innebär att kommunerna får resurser för ytterligare 3 900 platser i ett tredje gymnasieår och att komvux tillförs 12 000 platser jämfört med det förslag som regeringen lägger fram beträffande komvux och utbildningscheckar. Socialdemokraternas förslag innebär vidare att ytterligare 3 500 ungdomar bereds plats i högskolan och att det skall finnas ytterligare 500 platser i distansundervisning.

I sin motion framhåller Socialdemokraterna vidare hur viktig den yrkestekniska högskoleutbildningen är och förordar en ökning med 500 platser och att möjligheten till vuxenstudiestöd inom denna utbildning återinförs.

Utskottet instämmer i Socialdemokraternas uppfattning om vikten av att vuxenstudiestöd kan utgå vid YTH-utbildning och föreslår att denna möjlighet återinförs. Vidare bör enligt utskottets mening beräkningen av kostnaden för studiestöd grunda sig på Socialdemokraternas förslag om en satsning på utbildning. För budgetåret 1994/95 bör som en följd härav anvisas — utöver vad regeringen föreslagit — till anslaget Studiehjälp m.m. 19 miljoner kronor, till anslaget Studiemedel m.m. 92 miljoner kronor och till anslaget Vuxenstudiestöd m.m. 576 miljoner kronor. I anslutning till detta senare anslag bör det klargöras att medelsberäkningen bygger på att regeringen återinför möjligheten att erhålla vuxenstudiestöd i YTH-utbildning.

Med det anförda föreslår utskottet att finansutskottet tillstyrker motion Fi42 yrkandena 14 och 17–19. Härigenom tillgodoses delvis även motion Fi32 yrkande 46.

Vidare anser utskottet att finansutskottet bör avstyrka regeringens förslag om att ränta inte skall tas ut på studielån under den tid låntagaren fullgör värnpliktsjänstgöring eller vapenfri tjänstgöring. Även om det finns skäl att överväga en subventionering av studielån när den enskilde får minskade inkomster bör enligt utskottets mening

dessa fall få en gemensam prövning i ett större sammanhang. Utskottet ställer sig således bakom motion Fi55 yrkande 2 om avslag på regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349).

Bilaga 11 (Kulturdepartementet)

Arne Jansson (nyd) anför:

Ny demokrati anser att den nuvarande flyktingpolitiken är illa genomtänkt och därmed tillåts kosta mer än vad som är rimligt. Vi anser att det krävs en granskning och rationalisering av Invandrarverkets verksamhet. Bl.a. kan förläggningskostnaderna minskas avsevärt med en betydligt mer prismedveten upphandling. Det är enligt vår uppfattning för långa handläggningstider, och det är angeläget att Invandrarverket snabbt arbetar av de ärendebalanser som finns. Flyktingmottagningen bör enligt vår mening begränsas, och rätten till asyl bör enbart tillkomma dem som omfattas av konventionsflyktingbegreppet. Anhöriginvandringen bör begränsas till att endast avse make/maka och deras barn. Vi anser också att besparingar måste göras inom ramen för flyktingmottagandet. Det krävs både begränsningar av antalet beviljade asylansökningar och nedskärningar i de ersättningar som utgår till flyktingar och flyktingmottagande kommuner. Schablonersättningen bör enligt vår uppfattning sänkas med 20 %. Vi anser inte att riksdagen skall anvisa de ytterligare 500 miljoner kronor till Ersättning till kommunerna för åtgärder för flyktingar m.m. som föreslås i kompletteringspropositionen. I enlighet därmed bör finansutskottet tillstyrka bifall till motion Fi31 yrkandena 25 och 26.

Vidare anser vi att endast temporära uppehållstillstånd bör komma i fråga. Finansutskottet bör därför tillstyrka bifall till motion Fi31 yrkande 27.

Meningsyttring av suppleant

Meningsyttring får avges av suppleant från Vänsterpartiet, eftersom partiet inte företräds av ordinarie ledamot i utskottet.

Bilaga 8 (Utbildningsdepartementet)

Berith Eriksson anför:

Vänsterpartiet anser att vuxenstudiestödet vid yrkesteknisk högskoleutbildning och vissa lärarutbildningar har en mycket viktig funktion. De studerande på dessa utbildningar tillhör en kategori som ger utbildning för yrken där det finns risk för flaskhalsproblem med hänsyn till näringslivets framtida behov. Trots detta har regeringen genomdrivit en besparing som går ut över dessa stöd.

Vi varnade redan när regeringen lade fram sitt förslag i budgetpropositionen för de effekter som uppkommer om man genomför församlingar för dessa studerande, och vi motsatte oss denna besparing. Vi vidhåller vår inställning i denna fråga. För att säkerställa en god rekrytering till dessa utbildningar bör vuxenstudiestödet återinföras

och riksdagen för detta ändamål anvisa ytterligare 50 miljoner kronor till anslaget Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa lärarutbildningar.

1993/94:SfU7y

Jag anser att finansutskottet bör tillstyrka motion Fi32 yrkande 46.